

Your Career in
JOURNALISM

M.L.STEIN

သတင်းသမားဘဝ

+ ရွှေကုမေဌာန +

(၁)

သတင်းစာပညာ နှင့် သတင်းစာဆရာ

(Journalism & Journalist)

သတင်းစာတိုက် တစ်တိုက်ဟာ ပဲရစ်မြို့ကြီးမှာ လည်း ရှိနိုင်တယ်။ မြို့ငယ်လေးတစ်မြို့မှာ လည်း ရှိနိုင်တယ်။ အဲဒီသတင်းစာတိုက်ထဲမှာ လူငယ်တစ်ယောက်ဟာ စားပွဲပေါ်မှာ စာရေးရင်း၊ ဒါမှ မဟုတ် ကွန်ပျူတာရိုက်ရင်း အလုပ်ရှုပ်နေတယ်။ သူက ရုံးခန်း နံရံပေါ်က နာရီကို မကြာခဏ လှမ်းလှမ်းကြည့်တယ်။ ဒါအပြင် ရုံးခန်းထိပ်မှာ ရှိတဲ့ အယ်ဒီတာကြီးကိုလည်း လှမ်းလှမ်းကြည့် တတ်တယ်။ ဒီလူငယ်လေးက Reporter လို့ ခေါ်တဲ့ သတင်းထောက်ပါ။ သူက Deadline လို့ ခေါ်တဲ့ နောက်ဆုံးအချိန်မီ သတင်းတစ်ပုဒ် ပြီးအောင် ရေးရမှာ ဖြစ်တယ်။

သူဟာ ရေးပြီးသားမှာ နောက်ထပ်အနည်းငယ် ဖြည့်ပြီးတဲ့ နောက်စာရေးခြင်းကို လက်စသတ်လိုက်ပါတယ်။ အဲဒီနောက် ရုံးခန်းထိပ်က အယ်ဒီတာကြီးဆီ အပြေးသွားပြီး သူ ရေးထားတဲ့ စာမူကို အပ်လိုက်တယ်။ အဲဒီနောက် နံရံပေါ်က နာရီကို ကြည့်လိုက်တယ်။ သူဟာ သတ်မှတ်ချိန်ထက် ၅ မိနစ် စောပြီး ရေးပြီးခဲ့တယ်။ ဒီအခါ သူဟာ သူ့စားပွဲကို ပြန် လာပြီး ထိုင်ချတယ်။ နောက် သူ သက်ပြင်းရှည်ကြီး ချလိုက်တယ်။ သူ သိပ်ကျေနပ်သွားပါတယ်။ ဂုဏ်လည်း ယူမိတယ်။

နောက်နေ့တွေမှာ သူဟာ သတင်းစာထဲမှာ သူ ရေးခဲ့တဲ့ သတင်းကို ဖတ်ရပါလိမ့်မယ်။ သတင်းရဲ့ အောက်ခြေမှာ သူ့နာမည် ပါကောင်းပါလိမ့်မယ်။ အဲဒီအခါ ဘယ်တုန်းကနဲ့ မှ မတူတဲ့ ပီတိမျိုးကို သူ ခံစားရပါလိမ့်မယ်။

အယ်ဒီတာ ဖြစ်သူက သူ့ကို ဘယ်လိုသတင်းမျိုး လိုချင်ကြောင်း ပြောခဲ့နိုင်ပါတယ်။ သူဟာ လူသတ်မှုတွေ၊ မီးလောင်မှုတွေ၊ အစိုးရဌာန ခေါင်းဆောင်ပိုင်းနဲ့ သူ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့တာတွေ၊ အစည်းအဝေးတွေ၊ တွေ့ရှိချက်အသစ်တွေ၊ လုပ်ခတောင်းကြတဲ့ အလုပ်သမားတွေ၊ ဒါမှ မဟုတ် ... တည်ဆောက်ပြီးခါစ သင်္ဘောတွေ စသဖြင့် ... အမျိုးစုံ ရေးပါတယ်။

အဲသလိုနဲ့ ... ဒီသတင်းထောက်ကလေးဟာ နှစ်အနည်းငယ်အတွင်း အရေးပါတဲ့ သတင်းထောက်ကြီး (Correspondent) ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ် ။ မိမိ နိုင်ငံအတွင်းမှာ သတင်းလိုက်ရတဲ့ လူလည်း ဖြစ်နိုင်တဲ့ အပြင် တခြား ဘေ့ဒိုင်း မှာ သွားပြီး သတင်းယူရတဲ့ နိုင်ငံခြား သတင်းထောက်လည်း ဖြစ်လာနိုင်တာပါ။ သူဟာ အထူးဘာသာရပ် တွေကို သတင်းထောက်လှမ်း ရသူ ဖြစ်နိုင်သလို၊ လကမ္ဘာ သွားတဲ့ လူထဲမှာ ပါဝင်ပြီး သတင်းယူရတဲ့ လူတောင် ဖြစ်နိုင်ပါသေးတယ်။

အဲဒီ သတင်းစာတိုက်တွေမှာ တွေ့ရတဲ့ လူငယ်သတင်းထောက်တွေ ကို ကြည့်ရင် သူတို့ ဟာ အလုပ်ကြိုးစားသူများ ဖြစ်ကြောင်းနဲ့ ၊ အမှုအရာ မွန်ရည် ယဉ်ကျေးသူများ ဖြစ်ကြောင်း မြင်ရုံနဲ့ သိသာပါတယ်။ သူတို့ ဟာ စကားတွေ ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ပြောနေကြသည် ဖြစ်စေ၊ အများအားဖြင့်ကတော့ လူကောင်းတွေပါ။ သူတို့ အလုပ်ကို သူတို့ အလွန်မြတ်နိုးကြသူတွေပါ။ အများအားဖြင့် အထက်တန်းပညာတတ် ဘွဲ့ရ

တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ အများအားဖြင့် သတင်းစာပညာကို သင်တန်းအဖြစ် တက်ဖူးတဲ့ လူတွေ ရှိတယ်။ သူတို့ ဆိုရင် သင်တန်းမှာ သမိုင်းဘာသာ၊ အုပ်ချုပ်ရေး ပညာနဲ့ နိုင်ငံခြားဘာသာတွေ သင်ဖူးကြတာ များ တယ်။

သတင်းထောက်တွေဟာ ပြီးပြည့်စုံစွာ ကျွမ်းကျင်သူများ တော့ မဟုတ်ကြပါဘူး။ တစ်ခါတလေ သူ့အဆုံးအဖြတ်တွေဟာ မှားတတ်ပါသေးတယ်။ အနည်းငယ်သော သတင်းသမားများ ဆိုရင် မယုံရပါဘူး။ ယုံရတဲ့ လူများကျတော့လည်း အရေး မကောင်းတာမျိုး တွေ့ရပါသေးတယ်။ အမှန်တော့ ဝါကျတွေ များ စွာမှာ အမှားနည်းနည်းပဲ ပါတယ်ဆိုရင် ခွင့်လွှတ်စရာပါပဲ။

သတင်းသမား ဆိုတာ သတင်းအဖြစ်အပျက်ကို အတိအကျ ပြောပြနိုင်ရင် ဂုဏ်ယူကြစမြဲပါ။ အစကတည်းက သူတို့ သင်ယူခဲ့တာက အမှန်တရားကို ရေးနိုင်ခြင်းဟာ အရေးအကြီးဆုံး ဆိုတာပါပဲ။ ဒါကြောင့်လည်း ပဲ သတင်းအဖြစ်အပျက်၊ အချက်အလက်တွေကို မရေးခင် အကြိမ်ကြိမ် အထပ်ထပ် လေ့လာကြပါတယ်။ စစ်ကြောကြပါတယ်။ သူ့သတင်းဟာ မှန်တယ်လို့ အပြောခံချင်ကြ ပါတယ်။

ဒီလို ဖြစ်လာဖို့ အတွက် လူတစ်ယောက်ဟာ စာရေးတတ်ရုံနဲ့ မဖြစ်သေးပါဘူး။ သူ့အလုပ်ကို သူ ချစ်တတ်ရပါဦးမယ်။ ဘယ်လိုပဲဖြစ်ဖြစ် သတင်းစာသမား၊ ဂျာနယ်လစ်တစ်ယောက် ဖြစ်ရခြင်းမှာ ကောင်းမွန်တဲ့ အကြောင်းအရာတွေ အများကြီး ရှိပါတယ်။

အကယ်၍ သင်ဟာ ချမ်းသာကြွယ်ဝချင်ပါတယ်ဆိုရင် သတင်းသမားဘဝ၊ သတင်းလောက အလုပ်ကို မေ့လိုက်ပါ။ သင်ဟာ သတင်းစာအများ အပြားမှာ ရေးသားနေတဲ့ အောင်မြင်တဲ့ သတင်းစာဆရာ၊ ဒါမှ မဟုတ် သတင်းစာပိုင်ရှင် မဟုတ်ရင်တော့ ချမ်းသာဖို့ မရှိပါဘူး။

မိနစ်ပိုင်းမှာ စိတ်လှုပ်ရှားနေချင်တယ် ဆိုရင် ပြိုင်ကားမောင်းသမား လုပ်သင့်တယ်။ သတင်းထောက်များ ဟာ တစ်ခါတစ်ရံမှာ အလုပ်တစ်မျိုး တည်းကို တစ်နေ့ပြီး တစ်နေ့ လုပ်နေရတတ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သင့်အနေနဲ့ အသက်ရှင် ရပ်တည်ဖို့ ငွေအလုံအလောက်ပေးနိုင်တဲ့ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အလုပ်တစ်ခုကို ရှာနေတာဆိုရင် သမိုင်း အနေအထားအရ ရှေ့တန်းမှာ ထိုင်ခုံတစ်နေရာလည်း ရနိုင်မယ် ဆိုရင် အဲဒါ သတင်းအလုပ်ပါပဲ။ ဒီအလုပ်ဟာ လွယ်ကူတဲ့ အလုပ်တော့ မဟုတ်ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ သတင်းထောက်တစ်ယောက်ဟာ ဘဏ်ဥက္ကဋ္ဌ တစ်ယောက်ထက် မိမိကိုယ်မိမိ အရေးပါတယ်လို့ ခံစားရအောင် လုပ်နိုင်ပါတယ်။

ငွေဆိုတာ အရေးကြီးပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သတင်းစာလုပ်ငန်း လုပ်ဖို့ သွားကြတဲ့ လူတွေကို သတင်းစာလုပ်ဖို့ ခိုင်းတာဟာ ငွေကြောင့် မဟုတ်ပါဘူး။ သူတို့ သတင်းစာလောကထဲမှာ နေနေကြတာဟာ အဲဒီလောကကို ကြိုက်လို့ ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါကြောင့်လည်း သတင်းထောက်များ ဟာ အချိန်ပြည့်၊ နာရီနဲ့ အမျှ အလုပ်လုပ်နေကြတာပါ။ စနေ၊ တနင်္ဂနွေ အားလပ်ရက်များမှာ တောင် အနားမယူကြပါဘူး။ မလုံခြုံတဲ့ အခြေအနေမျိုးထဲ မှာ လည်း လုပ်နေကြတာပါပဲ။ သူတို့ ဟာ သတင်းစာအလုပ်ကို ကြိုက်ကြတယ်။ သတင်းစာအလုပ် ဟာ အလွန်စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ် ကောင်းတယ်၊ သိပ်ကို အံ့သြစရာကောင်းတယ်လို့ မြင်ကြတယ်။ သတင်းတွေကို ပထမဆုံး ရတဲ့ လူလည်း ဖြစ်ချင်ကြတယ်။ အရေးကြီးပုဂ္ဂိုလ်တွေ၊ အစိုးရ အရာရှိကြီးတွေနဲ့ သိကျွမ်းရတာကိုလည်း ကြိုက်ကြတယ်။ သတင်းထောက်တစ်ယောက်ဟာ သူ့နိုင်ငံက သမ္မတကြီး၊ နိုင်ငံခြားက ခေါင်းဆောင်ကြီး၊ အဆိုတော်ကြီးတို့ နဲ့ တစ်ရက်တည်းမှာ ပဲ စကားပြောခွင့်ရတာမျိုးလည်း ကြုံနိုင်ပါတယ်။

နောက်တစ်နေ့မှာ ဒါထက် စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ်အဖြစ်မျိုးနဲ့ လည်း ကြုံနိုင်ပါသေးတယ်။ ထူးထူးဆန်းဆန်း အဖြစ်အပျက်တွေ၊ အဆန်းတကြယ် ဖြစ်ရပ်တွေကို ရေးရတဲ့ အလုပ်ဆိုတာ တခြားလုပ်ငန်းမှာ မတွေ့နိုင်ပါဘူး။ အမေရိကန် သတင်းစာဆရာတစ်ယောက်ဟာ ကယ်လီဖိုးနီးယားမှာ ရှိတဲ့ တောင်တန်းတွေကြားမှာ ရထား ရပ်တော့၊ ရထားဆီကို နှင်းတောထဲက ဖြတ်ပြီးသွားတဲ့ အခါ ရထားထဲမှာ လူ ၂၀၀ လောက် တွေ့ရတယ်။ သူတို့ ဟာ အစာရေစာ မစားရဘူး၊ အအေးဒဏ် ခံနေရတယ်၊ ဖျားနေကြတယ်၊ ဒါပေမဲ့ အသက်ရှင်ဆဲပဲ။ အဲဒါကို မြင်ရတာဟာ သတင်းသမားအဖို့ စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ် အကောင်းဆုံးပါ။

သတင်းစာပညာ ဆိုတာ ကမ္ဘာကြီးကို ပိုမိုကောင်းမွန်တဲ့ နေရာတစ်ခု ဖြစ်အောင် လုပ်ချင်သူများ အတွက်လည်း ဖြစ်တယ်။ ဆရာဝန်တွေက လူသားတွေကို ကူညီနေကြတယ်။ ဒီလိုပါပဲ။ သတင်းသမားတွေဟာ လည်း လူသားတွေကို ကူညီနေကြသူများ ဖြစ်ပါတယ်။ သတင်းစာပညာမှာ မှားနေတာတွေကို မှန်လာအောင် လုပ်ရတဲ့ သမိုင်းက ရှည်လျားလှပါတယ်။ သတင်းစာတွေကနေ ဘယ်နေရာမှာ ဘယ်လို ငွေသုံးတာမှားနေကြောင်းလည်း ပြောပါတယ်။ ဆင်းရဲသားတွေကိုလည်း ကူညီခဲ့တယ်။ မြို့ကြီးတွေ ပိုကောင်းအောင်လည်း လုပ်ဖို့ ကြိုးစားခဲ့ကြတယ်။ သတင်းထောက်တွေ၊ အယ်ဒီတာတွေရဲ့ ကြိုးပမ်းမှုကြောင့် အစိုးရအဖွဲ့အတွင်းက မကောင်းတဲ့ လူတွေကို ဖယ်ရှားနိုင်ခဲ့တယ်။ အလွန်အိုမင်းဟောင်းနွမ်းပြီး လူနေဖို့ စိတ်မချရတဲ့ အိမ်တွေကိုလည်း ဖျက်ဆီးစေခဲ့တယ်။

၁၇၃၅ ခုနှစ် အင်္ဂလန်က အမေရိကကို အုပ်ချုပ်နေဆဲအချိန်မှာ New York Journal ဆိုတဲ့ သတင်းစာ သေးသေးလေးရဲ့ ပိုင်ရှင်ဟာ အင်္ဂလိပ်အစိုးရက စေလွှတ်ထားတဲ့ အရာရှိဆိုးကို သတင်းစာကနေ တိုက်ခိုက်ခဲ့

တယ်။ အင်္ဂလိပ်အရာရှိက အဲဒီ ရေးသား တိုက်ခိုက်မှုကို ရပ်ခိုင်းဖို့ ကြိုးစားတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူ မတတ်နိုင်ခဲ့ဘူး။ ထုတ်ဝေသူဟာ သူ ယုံကြည်တာကို ပြောနိုင်တယ်လို့ ‘ဥပဒေက’ သက်သေခံပါတယ်။ ဒီအချက်က အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှာ ‘သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်’ စတင်ခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုစေခဲ့ပါတယ်။

၁၈၇၁ မှာ တော့ The New York Times က မြင့်မြတ်မှု မရှိတဲ့ လူတစ်စုအကြောင်း စတင် ရေးသားခဲ့တယ်။ အဲဒီလူတွေက မြို့တော်ဝန်နဲ့ အဖွဲ့ကို ငွေကြေး အမြောက်အမြား ပေးပြီး သူတို့ အကျိုးအတွက် အစိုးရကို အသုံးချခဲ့တာ ဖြစ်တယ်။ ဒီအကြောင်း New York Times က ရေးတဲ့ အခါ ဆက်မရေးရင် ဒေါ်လာ ၅ သန်း ပေးမယ့်အကြောင်း ကမ်းလှမ်းတယ်။ သူတို့ လုပ်ထားတာတွေ သတင်းစာက သိထားတဲ့ အတိုင်း မရေးဖို့ လာဘ်ထိုးတာပါ။ ဒါပေမဲ့ သတင်းစာ ပိုင်ရှင်က လက်မခံခဲ့ပါဘူး။

အတိတ်က ထုတ်ဝေသူ၊ အယ်ဒီတာ အနည်းငယ်က သတင်းစာကို သူတို့ တိုးတက်ရေးအတွက် အသုံးချခဲ့ကြပေမယ့် အမေရိကန် သတင်းစာ အများ စုဟာ လူထု ကောင်းစားရေးနဲ့ တရားမျှတရေးဘက်မှာ ရပ်ခဲ့ကြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

အခြားလုပ်ငန်းများ နည်းတူပဲ၊ သတင်းစာလုပ်ငန်းဟာလည်း အမြဲတမ်း မလွယ်ကူပါဘူး။ သတင်းထောက်တစ်ယောက်ဟာ နာရီပေါင်းများစွာ သတင်းလိုက်ပြီး ကြိုးစားရေးသားတဲ့ အဖြစ်အပျက်ကို လူထောင်ပေါင်း သန်းပေါင်းများစွာတို့ ဖတ်ဖြစ်နိုင်ကြပါတယ်။ သူတို့ ဟာ အရင်က သူတို့ မသိသေးတဲ့ အရာတွေအကြောင်း သိရှိနိုင်ကြပါတယ်။ သတင်းအဖြစ်အပျက်တွေက သူတို့ ကို စဉ်းစားစရာတွေ ပေးနိုင်တယ်။ ရယ်ချင်ဖွယ်လည်း ဖြစ်စေနိုင်ပါလိမ့်မယ်။ သတင်း ဖြစ်တဲ့ နေ

ရာမှာ သတင်းထောက်တွေ ရှိပါလိမ့်မယ်။ သတင်းထောက်ဟာ လူထုရဲ့ နား မျက်စိသဖွယ် ဖြစ်ရပါမယ်။ လူအများ မရရှိနိုင်တဲ့ အရေးကြီးအာဏာတွေ၊ ရုံးတွေက လူတွေရဲ့ လက်ခံမှုကို သတင်းထောက်တွေ ရရှိနိုင်ပါတယ်။ ဒီတော့ သတင်းစာသမား ဖြစ်ရတာ ဂုဏ်ယူရပါတယ်။ တချို့ သတင်းထောက်တွေ ဆိုရင် သူတို့ ကို ပေးအပ်တဲ့ တာဝန်ထက် ပိုပြီး မကြောက်မလန့် လုပ်ကိုင်တတ်ကြတယ်။ တစ်ခါတုန်းက သတင်းထောက်တစ်ယောက်ဟာ အမေရိကန်တောင်ပိုင်းမှာ အဆောက်အဦအမြင့်ကြီး တစ်ခုအပေါ် တက်ပြီး မိမိကိုယ်မိမိ သေကြောင်းကြံဖို့ ခုန်ချမယ့်ဆဲဆဲ လူတစ်ယောက်ကို အောက်ဆွဲချနိုင်ခဲ့တယ်။ သတင်းစာက ဒီကိစ္စအတွက် သတင်းထောက်ကို ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ပြောတဲ့ အခါ ဒါဟာ သူ့အတွက် မစဉ်းစားဘဲ လူသားတစ်ယောက်ကို ကူညီချင်တဲ့ ပြင်းပြတဲ့ စေတနာကို ပြခဲ့ခြင်းသာ ဖြစ်တယ်လို့ ပြန်ပြောခဲ့ပါတယ်။

သတင်းထောက်များ ဟာ လူတွေကို တခြားနည်းတွေနဲ့ လည်း ကူညီတတ်ပါသေးတယ်။ တက္ကဆက်စ်ပြည်နယ်၊ ဒဲလပ်စ်မြို့မှာ သမ္မတက နေဒီကို သတ်ခဲ့တယ်လို့ ယူဆရတဲ့ Lee Harvey Oswald က ရဲအရာရှိတစ်ဦး ဖြစ်တဲ့ J.D. Tippit ကို ပစ်သတ်ခဲ့ပြန်တယ်။ ဒီအခါ ရဲအရာရှိရဲ့ ကျန်ရစ်တဲ့ ဇနီးနဲ့ ကလေးများကို ကူညီဖို့ ၊ လူထုထဲက ကူညီငွေ ကောက်ခံခဲ့သူဟာ Dallas Times Herald သတင်းစာပါ။ ဒီလိုပါပဲ။ တာဝန်ချိန်အတွင်း အသတ်ခံရတဲ့ ရဲအရာရှိများ အတွက် တခြားသတင်းစာတွေကလည်း အလှူငွေ ကောက်ခံပေးခဲ့ကြပါတယ်။

အမေရိကန် အရှေ့ပိုင်းက အမေရိကန် ဇနီးမောင်နှံ နှစ်ဦးတို့ က ယူဂိုစလပ်ဗီးယားက နှစ်နှစ်အရွယ် သမီးလေးတစ်ယောက်ကို ခေါ်ယူမွေးစားဖို့ လုပ်တုန်းကလည်း Trenton Times က ရေးသားတဲ့ အတွက် မွေးစားခွင့်ရတဲ့ အပြင် အမေရိကန်အစိုးရ ခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်ကို

ပြောပေးကြတဲ့ အတွက် သမီးလေးရဲ့ အမေရိက လာဖို့ ခရီးစဉ်ကိုပါ ကူညီစဉ်ပေးခဲ့ကြပါတယ်။

သတင်းစာသမားတွေ လုပ်သမျှဟာ၊ ဂုဏ်ယူချင်ကြလို့ ချည်း မဟုတ်ပါဘူး။ သူတို့ လုပ်ကြတာက ဒုက္ခဖြစ်နေတဲ့ လူတွေကို ကူညီဖို့ ဟာ သူတို့ တာဝန်ပဲလို့ ခံစားကြလို့ ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

တကယ်လို့ သင်ဟာ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းဘဝမှာ စိတ်ဝင်စားတယ်ဆိုရင် သတင်းစာပညာက တောင်းဆိုတာကို လုပ်နိုင်မယ်လို့ ယုံကြည်ရင်၊ သတင်းစာမှာ သင့်အတွက် နေရာတစ်နေရာ ရှိပါတယ်။

အခု ... သင် ဒီအလုပ်ကို ကြိုက်ပြီလား။

ကောင်းပါတယ်။

ဒါဆိုရင် ... အခုအချိန်ကစပြီး အဲဒီအလုပ်အတွက် ဘယ်လို ပြင်ဆင်ရတယ် ဆိုတာ ဆက်ပြောကြရအောင်။
